

Л. О. Гепенко

МІЖКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Актуальність зазначеної проблеми полягає в тому, що в умовах реформування сфери медичних послуг ключовими позиціями в роботі сучасного лікаря є спілкування, взаємодія, співпраця між колегами, медичними працівниками й пацієнтами. Міжкультурна вихованість лікаря є феноменом сьогодення, оскільки така особистісна якість розширює межі його самореалізації, збагачує професійне спілкування новими контактами з іноземними колегами, збільшує базу пацієнтів різних національностей, які обирають саме такого лікаря.

Метою наукової роботи є розкриття суті, змістового й організаційного наповнення міжкультурного виховання майбутніх лікарів у освітньому процесі на засадах поваги до особистості, доброзичливості і позитивного ставлення до іншої людини, довіри у стосунках, права вибору й відповідальності за нього, виконання домовленостей.

Методи дослідження – аналіз наукової літератури з обраної теми, аналіз робочої програми з української мови за професійним спрямуванням, анкетування, аналіз освітніх продуктів.

У результаті проведеного дослідження висловлено власну точку зору щодо розуміння міжнаціонального виховання майбутніх лікарів як процесу їхнього професійного й особистісного потенціалу завдяки різним культурам, засвоєння вітчизняними й іноземними студентами досвіду співпраці й партнерства в медичній сфері, формування здатності обмінюватися передовими ідеями діагностування й лікування хворих, об'єднуватися й створювати інноваційні світові технології подолання захворюваності людини. Конкретизовано складові міжкультурного виховання майбутніх лікарів (міжкультурну комунікацію, міжкультурну толерантність, міжкультурну ідентичність), реалізація яких підвищує їхню міжкультурну вихованість. Розкрито комунікативний і мовленнєвий потенціал української мови за професійним спрямуванням.

Рекомендовано розширювати пізнання української культури як вітчизняних, так й іноземних студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Українська мова професійного спрямування», доповнювати їхній світогляд у процесі міжкультурного спілкування і формування толерантності.

Ключові слова: теорія виховання, міжкультурна вихованість, майбутні лікарі, спілкування, толерантність, українська мова за професійним спілкуванням, співробітництво.

Непенко Л. О. Intercultural education of future doctors on the basis of the partnership pedagogy. The topicality of the described problem lies in the fact that, in the context of reforming the sphere of medical services, communication, interaction, cooperation between colleagues, medical workers and patients are the key positions in the work of the modern physician. The intercultural education of the doctor is a phenomenon of the contemporary society, because such personality quality extends the limits of its self-realization, enriches professional communication with the new contacts with foreign colleagues, increases the base of patients of different nationalities, who choose such a doctor.

The purpose of the given scientific work is to reveal the essence and organizational content of intercultural education of future doctors in the educational process on the basis of the respect to the person, benevolence and positive attitude towards another person, trustfulness in the relations, the right to choose and responsibility for it, and the implementation of agreements.

Methods of the research are analysis of scientific literature on the chosen topic, analysis of the learning program in the Business Ukrainian language, questionnaires, analysis of educational products.

The result of the conducted research were expressed by author in her own point of view on the understanding of the international education of the future doctors as a process of their professional and personal potential through different cultures, the acquisition of experience and cooperation in medical sphere by homeland and foreign students, the formation of the ability to share advanced ideas of diagnosing and treatment of the patients, to unite and create innovative world technologies to overcome human morbidity. The components of intercultural education of the future doctors (intercultural communication, intercultural tolerance, intercultural identity), whose realization enhances their intercultural education, is specified. The communicative and linguistic potential of the Ukrainian language for professional orientation is revealed.

It is recommended to broaden the knowledge in the area of Ukrainian culture both homeland and foreign students in the process of studying of the subject "Business Ukrainian language", to expand their outlook in the process of intercultural communication and the formation of tolerance.

Key words: theory of education, intercultural education, future doctors, communication, tolerance, business Ukrainian language, communication, cooperation.

Вступ. Актуальність зазначеної теми обумовлена недостатньою розробленістю проблеми міжкультурного виховання майбутніх лікарів у закладах вищої медичної освіти (ЗВМО) на засадах педагогіки партнерства і

необхідністю подолання суперечностей між: потребами суспільства у висококваліфікованих лікарях, готових до взаємодії й обміну досвідом із вітчизняними й зарубіжними колегами в медичній галузі, та низьким рівнем міжкультурної вихованості студентів, які мають пізнавати іншу культуру й розкривати власний потенціал у процесі засвоєння її основ; потребами міжкультурного спілкування в ЗВМО і недостатнім використанням комунікативного й мовленнєвого потенціалу суспільно-гуманітарних дисциплін, зокрема й української мови за професійним спрямуванням.

У дослідженні спиралися на праці вчених, присвячені вивченню сутності полікультурного виховання тих, хто навчається (І. Зозуля, Л. Воротняк, А. Сущенко, В. Хребтова), шляхів міжкультурного виховання молоді, наприклад, засобами музики (Вей Чжеюань, І. Волошанська, А. Леснянська-Дошак, З. Хало, О. Юзьвяк). Проте бракує досліджень щодо організації міжкультурного виховання студентів у ЗВМО.

Близькими до порушеної проблеми є ідеї вчених стосовно організації міжкультурного спілкування в студентському середовищі. Так, у роботі С. Пілішек (Pilishek, 2011) розглядається сутність процесу міжкультурного спілкування та його особливості під час професійної діяльності, вказується на важливість встановлення та підтримки ефективної міжкультурної комунікації, акцентується увага на новому змісті поняття міжкультурної комунікативної компетенції. К. Кульбачко (Kulbachko, 2017) розглядає проблему формування у майбутніх лікарів здатності до комунікації у інтеркультурному суспільстві. Зазначає, що виникнення транснаціонального освітнього й професійного середовища актуалізує інтернаціональні аспекти виховання у вищій школі. Звертає увагу на те, що бажання працювати у міжнародному середовищі має більшість майбутніх фахівців, проте вільно спілкуватися іноземною мовою може лише кожен десятий студент.

Також, доцільними і корисними для дослідження є ідеї вчених Н. Калашнік (педагогічні умови формування міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів у ЗВМО) (Kalashnik,

2015); А. Щербакової (педагогічні умови формування полікультурної компетентності студентів-медиків у освітньому процесі) (Shcherbakova, 2015).

Проведений аналіз засвідчив, що є виробничі потреби в розкритті сутності й змісту міжкультурного виховання майбутніх лікарів, а також у виробленні шляхів реалізації його складових у ЗВМО.

Отже, зазначена проблема є актуальною і доцільною для розвитку не лише духовності й культури майбутніх лікарів, але й для професійного самовдосконалювання в медичній сфері.

Мета та завдання. Метою статті є розкриття суті, змістового й організаційного наповнення міжкультурного виховання майбутніх лікарів на засадах поваги до особистості, доброзичливості і позитивного ставлення до іншої людини, довіри у відносинах, права вибору й відповідальності за нього, виконання домовленостей, а завданнями – порівняння змісту термінів «полікультурне виховання» і «міжкультурне виховання»; уточнення суті поняття «міжкультурне виховання майбутніх лікарів»; розкриття провідних ідей педагогіки партнерства та шляхів їх реалізації в процесі міжкультурного виховання майбутніх лікарів; наведення прикладів з української мови за професійним спрямуванням з метою міжкультурного виховання студентів.

Методи дослідження. Аналіз наукової літератури з обраної теми та робочої програми з української мови за професійним спрямуванням, анкетування, аналіз освітніх продуктів.

У межах пілотного експерименту студентам першого курсу ХНМУ спеціальностей «Стоматологія» та «Фізична терапія. Ерготерапія» (загальна кількість 54 особи) було запропоновано питання, на які отримали відповіді різного характеру.

1. Чи готові Ви у майбутньому співпрацювати з іноземними колегами?

1) не готовий, не вбачаю у цьому потреби, оскільки надаю перевагу вітчизняним досягненням – 47%;

2) цілком готовий, адже в міжнародному партнерстві вбачаю подальший розвиток теоретичної і практичної медицини – 32%;

3) готовий, але мені бракує знань з іноземних мов, що заважає вільному міжкультурному спілкуванню – 21%.

2. Які чинники, на Вашу думку, сприяють готовності лікаря до міжнародного співробітництва й партнерства?

1) внесення у робочі програми з навчальних дисциплін суспільно-гуманітарного циклу питань з міжнаціонального виховання, проведення відповідних позааудиторних заходів – 49%;

2) мені це не цікаво, тому що не збираюся працювати за кордоном – 32%;

3) відкритість і комунікативність особистості, довіра й розуміння іншої людини – 19%.

3. Якби Ви знали більше про культуру, мову, релігію, традиції інших народів, то Ваше ставлення до них:

1) змінилося б у кращий бік, бо ці знання розширили б моє уявлення про традиції інших народів – 43%;

2) не змінилося б взагалі, бо маю власні переконання, які не збираюся змінювати – 39%;

3) змінилися б у гірший бік, бо вони суттєво відрізняються від моїх, а мене це дратує – 18%.

4. Чи були Ви свідком конфлікту між студентами з різних країн? Якщо так, яка Ваша точка зору щодо розв'язання вказаних конфліктів?

1) не замислювався над цим питанням, бо не був свідком вказаних конфліктів – 52%;

2) конфліктів можна уникати, виховуючи толерантне ставлення до представників різних країн – 31%;

3) будь-які конфлікти виникають через особисту невихованість, тому в першу чергу необхідно підвищувати рівень загальної культури – 17%.

Після проведення бесіди «Народні звичаї і обряди українців» студентам запропонували відповісти на такі питання:

5. Чи готові Ви запросити на традиційне сімейне свято студентів-іноземців?

1) ні, не готовий, бо вважаю, що сімейні свята повинні проходити у вузькому сімейному колі і не збираюся порушувати цю традицію – 47%;

2) так, готовий, із задоволенням поспілкуюся з гостями, поясню значення традиційних символів народних свят – 28%;

3) так, якщо дуже добре їх знаю тому, що не звик запрошувати незнайомих людей до себе додому – 25%.

Аналіз результатів проведеного анкетування засвідчив, що майбутні лікарі недостатньо зорієнтовані на міжнародне співробітництво, не завжди розуміють практичну значущість ділових контактів і партнерства в розв'язанні складних професійних завдань.

Результати. Як свідчить аналіз опрацьованої наукової літератури, у дослідженнях вживаються терміни «полікультурне виховання» і «міжкультурне виховання». Наведемо визначення терміну «полікультурне виховання» як «процесу цілеспрямованої соціалізації особистості, що передбачає оволодіння нею системою національних і загальнокультурних цінностей, комунікативних і емпатичних умінь, що дозволяють їй здійснювати міжкультурну взаємодію і виявляти розуміння інших культур, а також толерантність стосовно інших носіїв» (Entsyklopediia osvity, 2008). На думку В. Хребтової, метою полікультурного виховання є допомога підростаючим поколінням усвідомити свою належність до певної культури, розвинути розуміння й сприйняття інших культур, підвищити рівень полікультурної вихованості, допомогти якомога повніше реалізувати свій індивідуальний потенціал (Khrebtova, 2013). Дослідниця акцентує увагу на особистісно-духовному розвитку студентів, показниками якого слугують рівень сформованості полікультурної вихованості, толерантність, схильність до співробітництва, здатність до міжкультурного комунікації завдяки знанням і вмінням іноземних мов.

Слід звернутися також до схожих за змістом праць І. Волошанської, А. Леснянської-Дошчак, З. Хало, О. Юзьвяк (Lesnianska-Doshchak, 2011;

Khalo, 2011), у яких йдеться про потреби міжкультурного виховання молоді в Німеччині, необхідність співіснування людей різного етнічного походження, зокрема тих, хто навчається. У працях вживається термін «міжкультурне виховання» як ставлення молоді до інших людей, так званих «чужих». Фахівців об'єднує думка про те, що головною складовою міжкультурного виховання є відносини між учасниками освітнього процесу різних національностей на партнерських засадах, які вибудовуються завдяки міжкультурним зв'язкам. У розуміння міжкультурних зв'язків дослідники вкладають своєрідність і незвичайність, ідентичність і відмінність, стандартність і новизну в поглядах, почуттях, розумінні потреб кожної людини, котрі відбиваються у власних кодексах, конвенціях, формах повсякденної поведінки. Міжкультурними, на думку науковців, будуть такі стосунки між людьми, коли стирається культурна замкнутість і долаються межі різних систем виховання і стереотипних поглядів.

У дослідженні Вей Чжеюань (Chzheiuian, 2018) зазначено, що в європейському просторі вживаються терміни як «полікультурне виховання», так і «міжкультурне виховання». Зміст першого терміну пов'язують зі ставленням на державному рівні до національних меншин і етнічних груп, котрі проживають на території певної країни, а також гарантуванням їм прав на вивчення рідної мови, збереження власної культури і традицій. Зміст іншого терміну розглядають як процес забезпечення виховання толерантної людини, здатної до комунікації і співпраці з представниками інших культур на засадах партнерства й розуміння потреб кожної людини.

У нашому розумінні міжкультурне виховання майбутніх лікарів є процесом розкриття їхнього професійного й особистісного потенціалу завдяки різним культурам, засвоєння вітчизняними й іноземними студентами досвіду співпраці й партнерства в медичній сфері, формування здатності обмінюватися передовими ідеями діагностування й лікування хворих, об'єднуватися й створювати інноваційні світові технології подолання захворюваності людини.

На основі аналізу наукових праць (Вей Чжеюань, Д. Данко, І. Козубовська) виокремимо такі складові міжкультурного виховання майбутніх лікарів, як міжкультурна комунікація, міжкультурна толерантність, міжкультурна ідентичність. Так, у статті Д. Данко та І. Козубовської (Kozubovska, 2017) обґрунтовуються потреби формування готовності іноземних студентів до міжкультурної комунікації, зазначається, що навчання іноземних студентів має певну специфіку і викликає проблеми, наприклад, такі, як мовний бар'єр, недостатній рівень обізнаності щодо особливостей та закономірностей становлення українського соціуму. Результати аналізу свідчать про те, що міжкультурна комунікація є більш ґрунтовною проблемою і не зводиться лише до мовної проблеми. Суть проблеми полягає в тому, що при діловій зустрічі представників різних культур вони не завжди усвідомлюють свої культурні стереотипи та установки, вважають свої погляди усталеними й «нормальними», не поступаються один одному і не враховують погляди інших людей. У такому випадку комунікантам важко знайти спільну робочу мову.

Особливої уваги, як зазначає Л. Рибалко (Rybalko, 2018), заслуговує проблема лідерства у вищій школі, активність і практичність учасників освітнього процесу, право вибору та відповідальність за колектив, горизонтальність зв'язків. Усе це формує повагу до особистості, довіру у взаємостосунках, позитивне ставлення до спільної справи.

Нам імponує думка вчених щодо пояснення змісту готовності студентів до міжкультурної комунікації у складі таких компонентів, як позитивна установка на співробітництво і формування довірливих робочих стосунків у процесі комунікативної взаємодії; знання про свою та іншу культуру, традиції, особливості вербального і невербального спілкування комунікантів; уміння ефективно комунікативної взаємодії, що забезпечуються сформованими особистісними й професійними якостями фахівців.

Г. Кардашевська та О. Мовчан розглядають питання необхідності формування міжкультурної толерантності як важливої складової

професійного становлення особистості майбутнього фахівця-лікаря. На думку вчених, міжкультурна толерантність має передбачати терпиме ставлення лікаря до усіх типів людей, з якими вони взаємодіють у професійній комунікації. Відмінності в культурі не узагальнені в правила і тому в «професійному спілкуванні лікаря культурні помилки набувають особливого значення, бо можуть спричинити не лише труднощі в спілкуванні, але й стати причиною погіршення стану хворого, зниження ефективності лікування» (Kardashevskaya, 2012).

Міжкультурна ідентичність – це здатність майбутніх лікарів інтегрувати знання й зразки поведінки колег іншої культури, запозичати кращі приклади професійного розв'язання складних лікувальних справ, будувати професійну діяльність на принципах плюралізму мислення та усвідомлення історичних і культурних процесів (Pylup, 2016).

Аналіз навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» дав змогу критично її оцінити з позиції міжкультурного виховання. Результати аналізу подамо наступним чином:

1. Зміст не відображає питання, які необхідні для ознайомлення з особливостями життя і надання та отримання медичної допомоги представників різних національностей.

2. Не розписані компетентності, котрі формуються під час міжкультурного виховання, такі як спілкування іноземними мовами, соціальна і громадянська компетентність, загальнокультурна грамотність.

3. Не закладена основа для формування іншомовних комунікативних здібностей, необхідних для більш глибокого осмислення перспективи роботи з іноземними джерелами інформації, спілкування з іноземними спеціалістами, стажування за кордоном.

Тому пропонуємо використовувати наступні приклади.

Приклад 1. Як приклад для іноземних англомовних студентів маємо вправу на переклад «Подорож». У тексті розповідається про те, що завжди цікаво відкривати для себе щось нове, зустрічатися з різними людьми,

куштувати національні страви, слухати різноманітні музичні ритми. Логічним продовженням роботи над власне перекладом є висловлювання представників різних культур про їхні враження від подорожей.

Приклад 2. Для іноземних російськомовних студентів для опрацювання подано уривок з книги відомого американського лікаря-педіатра Роберта С. Мендельсона «Сповідь єретика від медицини», у якій він стверджує: «Основній масі лікарів можна довіряти не більше, ніж продавцям старих машин. Що б не говорив, чи не рекомендував Ваш лікар, спочатку спробуйте зрозуміти, яка йому із цього користь». Так як твердження доволі оригінальне і несподіване, воно викликає цікаву дискусію в аудиторії.

Обговорення. Проведе нами дослідження враховує гіпотези інших дослідників, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, однак базується на авторському підході до міжкультурного виховання майбутніх лікарів, суть якого полягає в формуванні здатності сучасних медичних працівників об'єднуватися й спільно розв'язувати складні професійні завдання, знаходити компроміси й розуміння з колегами з інших країн, самостійно розвивати критичне мислення.

Висновки. У дослідженні проведено порівняння змісту понять «полікультурне виховання» і «міжкультурне виховання». Полікультурне виховання відображає ставлення на державному рівні до національних меншин і етнічних груп, котрі проживають на території певної країни, а також гарантування їм прав на вивчення рідної мови, збереження власної культури і традицій; міжкультурне виховання – процес забезпечення виховання толерантної людини, здатної до комунікації і співпраці з представниками інших культур на засадах партнерства й розуміння потреб кожної людини.

Уточнено сутність поняття «міжкультурне виховання майбутніх лікарів» як процес розкриття їхнього професійного й особистісного потенціалу завдяки різним культурам, засвоєння вітчизняними й іноземними студентами досвіду співпраці й партнерства в медичній сфері, формування

здатності обмінюватися передовими ідеями діагностування й лікування хворих, об'єднуватися й створювати інноваційні світові технології подолання захворюваності людини. Виокремлено міжкультурну комунікацію, міжкультурну толерантність, міжкультурну ідентичність як складові міжкультурного виховання майбутніх лікарів.

Проведено анкетування з метою виявлення ставлення студентів-медиків до міжнародного партнерства. З'ясовано, що не всі студенти зорієнтовані на міжнародне співробітництво, не всі розуміють практичну значущість ділових контактів і партнерства в розв'язанні складних професійних завдань.

Доведено ефективність прикладів з української мови за професійним спрямуванням, що сприяють міжнаціональному вихованню майбутніх лікарів.

Перспективами подальших розвідок є розширення пізнання української культури як вітчизняних, так й іноземних студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», розширення їхнього світогляду в процесі міжкультурного спілкування і формування толерантності.

ЛІТЕРАТУРА

- Вей Чжеюань. Міжкультурне виховання студентів вищих навчальних закладів засобами музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. К., 2018. 260 с.
- Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- Калашнік Н. В. Формування міжкультурної комунікативної компетентності у іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Умань, 2015. 20 с.
- Кардашевська Г. Е., Мовчан О. О. Міжкультурна толерантність як одна з найважливіших морально-етичних цінностей майбутнього лікаря. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2012. № 4. С. 38-43.
- Козубовська І. В., Данко Д. В. Формування готовності іноземних студентів-медиків до міжкультурного спілкування. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород : Говерла, 2017. Вип. 1 (40). С. 136 -138.
- Концепція «Нової української школи» (2016) [Електронний ресурс] // Освіта.уа. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/52062/>. – Назва з екрану.
- Кульбачко К. Є. Студенти-медики України у інтеркультурному просторі. Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультілінгвального

- глобалізованого світу : зб. тез доповідей II Міжвузівської наук.-практ. конф. (11 квітня 2017р., м. Київ). К. : КНУТД, 2017. С. 138-141.
- Леснянська-Дошак А., Юзв'язк О. Роль міжкультурного виховання на сучасному етапі розвитку Німеччини. Молодь і ринок. 2011. № 3 (74). С. 133-135.
- Лісовий М. І. Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2006. 196с.
- Пилип Т. Структурний аналіз міжкультурної компетентності лікарів-терапевтів. Нова педагогічна думка. 2016. № 2 (86). С. 90-93.
- Пілішек С. О. Міжкультурне спілкування як складова професійного спілкування іноземною мовою у міжкультурному середовищі. Вісник Чернігівського національного педагогічного ун-ту. Сер. Педагогічні науки. 2016. Вип. 141. С.163-166.
- Рибалко Л. С. Обговорення й використання ідей Нової української школи у закладах вищої освіти. Матеріали XI Міжнародної науково-методичної інтернет-конференції : Формування сучасної концепції викладання дисциплін в медичних освітніх закладах (Харків, 6-7 грудня 2018 р.). Х. : ХНМУ, 2018. – Режим доступу: <http://repo.knmu.ua> – Назва з екрану.
- Хало З. П., Волошанська І. В. Досвід Німеччини щодо міжкультурного виховання та його реалізації у вітчизняному навчально-виховному процесі. Педагогічні науки. 2011. Вип. 98. С. 214-218.
- Хребтова В. В. Модель полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей. Наука і освіта. 2013. № 3. С. 189-192.
- Щербакова А. В. Формування полікультурної компетентності у студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Старобільськ, 2015. 20 с.

REFERENCES

- Kalashnik, N. V. (2015) *Formuvannia mizhkulturnoi komunikativnoi kompetentnosti u inozemnykh studentiv u vyshchyykh medychnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy* [Intercultural communicative proficiency formation in the foreign students of higher medical establishments]. (Abstract of candidate's thesis). Uman, Ukraine (in Ukrainian).
- Kardashevskaya, N. E., & Movchan, O. O. (2012) *Mizhkulturna tolerantnist yak odna z naivazhlyvishykh moralno-etychnykh tsinnosti maibutnoho likaria* [Intercultural tolerance as the most important moral and ethical values of a future doctor]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 4, 38-43 (in Ukrainian).
- Khalo, Z. P. & Voloshanska, I. V. (2011) *Dosvid Nimechchyny shchodo mizhkulturnoho vykhovannia ta yoho realizatsii u vitchyznianomu navchalno-vykhovnomu protsesi* [The German experience as for intercultural upbringing and its realization in the Ukrainian educational process]. *Pedahohichni nauky*. 98. 214-218. (in Ukrainian).
- Khrebtova, V. V. (2013) *Model polikulturnoho vykhovannia studentiv yurydychnykh spetsialnosti* [The model of policultural upbringing of the students juridical specialties]. *Nauka i osvita*. 3. 189-192. (in Ukrainian).
- Kozubovska, I. V. & Danko, D. V. (2017) *Formuvannia hotovnosti inozemnykh studentiv-medykiv do mizhkulturnoho spilkuvannia* [The formation of readiness of the foreign medical students for intercultural communication]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : seriia: Pedahohika. Sotsialna robota*. 1 (40), 136-138. (in Ukrainian).
- Kremen, V. H. (Ed.). (2008) *Entsyklopediia osvity* [Educational encyclopedia]. Kyiv : Yurinkom Inter (in Ukrainian).
- Kulbachko, K. Ie. (2017) *Studenty-medyky Ukrainy u interkulturnomu prostori* [Medical students of Ukraine in intercultural space]. *Second interuniversity Conference*,

- Innovative tendencies of specialists training in the conditions of multicultural and multi-lingual globalized world* (138-141). Kyiv : KNUTD (in Ukrainian).
- Lesnianska-Doshchak, A. & Yuzviak, O. (2011) Rol mizhkulturnoho vykhovannia na suchasnomu etapi rozvytku Nimechchyny [The role of the intercultural upbringing at the modern stage of development of Germany]. *Molod i rynek. 3 (74)*. 133-135. (in Ukrainian).
- Lisovyi, M. I. (2006) *Formuvannia profesiinoho movlennia maibutnikh medychnykh pratsivnykiv u vyshchyykh medychnykh navchalnykh zakladakh* [The formation of the professional communication of medical staff in the higher medical educational establishments]. (Candidate's thesis). Vinnytsia, Ukraine (in Ukrainian).
- Pilishek, S. O. (2016) Mizhkulturene spilkuвання yak skladova profesiinoho spilkuвання inozemnoiu movoiu u mizhkulturnomu seredovyschi [Intercultural communication as a part of professional communication by foreign language in intercultural environment]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo un-tu. Ser. Pedahohichni nauky. 141*. 163-166.
- Pylyp, T. (2016) Strukturnyi analiz mizhkulturnoi kompetentnosti likariv-terapevtiv [The structural analysis of intercultural competency of phisicians]. *Nova pedahohichna dumka. 2 (86)*. 90-93. (in Ukrainian).
- Rybalko, L. S. (2018) Obhovorennia y vykorystannia idei Novoi ukrainskoi shkoly u zakladakh vyshchoi osvity [The discussion and usage of the idea of the New Ukrainian school]. Paper presented at XI Intern. *Science and Practical Conf. «Formation of the modern concept of teaching disciplines in medical educational institutions»* (Electronic edition). Retrieved from: <http://repo.knmu.ua> (in Ukrainian).
- Shcherbakova, A. V. (2015) *Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti u studentiv-medykiv u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoho medychnogo navchalnogo zakladu* [The formation of polycultural competencies in the medical students in educational process of higher medical establishment]. (Abstract of candidate's thesis). Starobilsk, Ukraine (in Ukrainian).
- The conception of «New Ukrainian school»* (2016) Retrieved from <http://osvita.ua/school/52062/> (in Ukrainian).
- Vei Chzheiu (2018) *Mizhkulturene vykhovannia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv zasobamy muzyky* [Intercultural upbringing of the students of higher educational establishments by the means of music] (Candidate's thesis). Kyiv, Ukraine (in Ukrainian).

Інформація про автора:

Гепенко Людмила Олександрівна: ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-1419>; аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61000
e-mail: l.hepenko@gmail.com

Information about the author:

Hepenko Lyudmila Oleksandrivna: ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-1419>; Ph.D. candidate of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61000
e-mail: l.hepenko@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Гепенко Л.О. Міжкультурне виховання майбутніх лікарів на засадах педагогіки партнерства. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2018. № 44. С. 33-45. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2620554>

Дата надходження статті до редакції: 28.11.2018

Стаття прийнята до друку: 12.12.2018